

Laura Solanko: Venäjän ja Ukrainan kaasukiistassa ei ole voittajia

Koska Ukraina ei ole hoitanut aiemmin kertyneitä maksurästejään eikä sopimusta vuodelle 2009 ole voimassa, Gazprom keskeytti kaasuntoimitukset Ukrainan kansalliselle kaasuyhtiölle Naftogazille joulukuun lopussa. EU-maille tarkoitetun kaasun toimitukset Gazprom ilmoitti toteuttaneensa tammikuun 7. päivään saakka täysimääräisesti. Ukrainalaisen osapuolen mukaan Venäjä on supistanut kaikkia toimituksia jo vuoden alusta, ja toimitukset lukuisiin EU-maihin supistuivat merkittävästi jo heti vuoden alussa. Gazprom puolestaan syyttää ukrainalaisia kauttakulkukaasun varastamisesta omaan käyttöön. Mittausasemien puuttuessa putkiston paineen todentaminen Venäjän ja Ukrainan välisellä rajalla on vaikeaa, eikä tammikuun 11. päivänä allekirjoitettu sopimus kansainvälisistä tarkkailijoista ole tuonut helpotusta tilanteeseen. Tälläkään hetkellä kaasua ei kulje Venäjältä Ukrainaan eikä Ukrainasta EU-alueelle. Viimeisimmän meriselityksen mukaan Ukraina ei pysty vastaanottamaan kauttakulkukaasua, koska silloin huomattavat osat Ukrainaa jäisivät ilman kaasua. Lisäksi maat ovat jatkuvasti erimielisiä myös muun muassa kaasun kauttakulun vaatiman teknisen kaasun maksajasta.

Avoimuus avain kestäviin sopimuksiin

Nykyinen kiista on jatkunut jo liian pitkään. Koskaan aikaisemmin maiden väliset kiistat eivät ole tässä mitassa vaikuttaneet muiden maiden kaasuntoimituksiin. Vaikeimmassa asemassa ovat Keski- ja Etelä-Euroopan maat, joilla on hyvin vähän mahdollisuuksia tuoda kaasua muita reittejä. Esimerkiksi Slovakiassa koko teollisuus seisoo kohta jo toista viikkoa energian (kaasun) puutteen vuoksi. Sopimus vuoden 2009 kaasutoimituksista Ukrainalle pitäisi olla tehtävissä nopeasti, hintaerimielisyydet eivät olleet kovin suuria. Ja kauttakulusta on olemassa vuoteen 2010 voimassa oleva sopimus, jonka noudattamista voitaisiin vahtia yhtä lepsusti kuin tähänkin asti. Mutta aiempien vuosien tapaan tehty sopimus ei tule olemaan mikään ratkaisu jatkuviin kiistoihin.

Venäjä ja Ukraina ovat kiistelleet kaasun käytöstä, hinnoittelusta ja kauttakulkumaksuista koko Neuvostoliiton jälkeisen ajan. Venäjä on riippuvainen Ukrainasta, koska noin 80 % EU-alueelle suuntautuvasta

kaasun vientiputkikapasiteetista kulkee Ukrainan halki. Lisäksi Ukrainassa sijaitsee neuvostoajoien perua huomattavat kaasuvaramat. Toisaalta etenkin ukrainalainen raskas teollisuus on hyvin riippuvainen runsaasta ja edullisesta tuontikaasusta. Ukrainan ja Venäjän välisiä kaasusuhteita ovat koko ajanjakson leimanneet lyhytaikaiset, vaikeaselkoiset sopimukset, toistuvat syytökset kaasun varastamisesta, poliittiset kiistat sekä monenkirjavat kaasunvälitysyritykset, joiden omistussuhteista tai poliittisista ja taloudellisista yhteyksistä ei ole tietoa.

Pysyvä ratkaisu eurooppalaisten kaasun kauttakulun ongelmiin täytyy perustua mahdollisimman avoimiin ja suoriin kaupallisiin sopimuksiin. Ukrainan on oman etunsa nimissä pyrittävä selkeään, pitkään toimitussopimukseen, jossa Ukrainan käyttämän kaasun hinnoittelu on sidottu muiden energialähteiden hintoihin eikä esimerkiksi kauttakulkumaksuihin tai kaasun vientiyhtiöiden voittoihin. Tämä väistämättä tarkoittaa kaasun hinnan nousua. Gazpromin taas on saatava aikaan, vaikka suurten eurooppalaisten asiakkaidensa (Eon Ruhrgaz, GDF, ENI) ja EU:n tuella, todennettavissa oleva markkinaehtoinen sopimus kaasun kauttakulusta. Ja Euroopan unionin on tulevaisuudessa otettava vakavasti myös huolet energian kauttakulusta. Nykyisissä energiastrategioissa energiaturvallisuus tarkoittaa lähinnä huolta energiantuotannon riittävydestä.

Nykyjärjestelmässä vain häviöjää

Tämän hetkessä kriisissä tuskin tulee olemaan voittajia. Ukrainan maine luotettavana kauttakulkumaana on mennyt, Venäjän maine luotettavana toimittajan on vaakalaudalla, Gazprom menettää joka päivä kymmeniä miljoonia euroja ja monet EU-maat joutuvat korvaamaan kaasua kalliimmilla polttoaineilla ja supistamaan teollisuustuotantoaan. Lisäksi EU instituutiona joutuu vakavasti pohtimaan rooliaan energiapolitiikan toimijana.

Laura Solanko on BOFITin ekonomisti